

28/244/11
(עמ' 5)שבטי הצדק והכוה

(משיחה בגבע)

נחמן: כך... אני אדבר על הדבר הזה. אין פה עניין של שמחה, אלא אנחנו באמת לא עם שום קשרות, ובמידה שיש פה עניין של כווננות קרבית או מה שקוראים "ביחסוניות" – איןני יודע... אולי אצל אחרים זה אחרת, או אולי אישים מסוימים, או אולי מפלגה, יש הרואים מלחמה כאידיאולוגיה. אבל אצלנו העניין הזה של הוצרך בכוונות מוחמד והאפשרות הזאת שככל יום תפרוץ מלחמה – זה עניין פשוט של הסתכלות בפניי המצוות. וזהו הדבר העצוב שיש בכל ה'עסק' הזה.

אם אתם רוצים, הצעונות כולה היא עניין טרagi ביותר. מהתחלה... הכנישה הזאת של היהודים. חזרתו של העם הזה אל ארץ-אבותיו. האפשרות היחידה של העם הזה להמשיך להתקיים – קשורה בהתנגדות של העם היושב בארץ הזאת. וchezkhanu לארץ קשורה בזורה זאת או אחרית בנישול, נישול... באיזור שלנו היו כפרים רבים ומאזאר וקומי – הם אינסן איז מה? מצפוני צריך להוכיח אותן, ואני צריך לבכות כל הזמן על זה שהם אינם פה? לא! שבת העם הזה לארציו קשורה בהתנגדותם של העמים היושבים בארץ. היא לא הסתדרה מזמן הסכם. העביגנים נקבעו בכוח ולא על-ידי הסכם ולא על-ידי רצון טוב שלהם. מי שהצליח לנצח את השמי – זאת אומרת, לעשות את המלחמה האיומה: בשלב הראשון – במלחמות העצמאות, בפעם השנייה – בסיני; בפעם השלישי – עכשו.

ביום שישי כשיפרנו פה בחדר-האוכל על המלחמה, אמרתי שבשבילי אחת החוויות הקשות קשורה בمسקנה מחשבתי, עיונית... – שהצדק בכלל הוא עם החזק. זאת אומרת – לצדκ ללא כוח אין שום חזק. הצדκ ללא כוח שעומד מאחוריו – אין לו שום משמעות.ומי שרוצה שהצדκ שלו יהיה לא רק דבר מופשט, אלא גם יוכל להיות על-פיו – צריך להיות חזק. זה החוק האכזרי של תקופתנו. אני יכול רק להציג על זה. אבל אני לא מוכן להתהלך עם מצפון לא נקי, אם אני צריך למסח את הצדκ שלי גם בכוח, כי אין לי ברירה אחרת.

עמוס: והצדק נשאר אותו הצד כמו שהוא היה לפני שמימשת אותו בכוח?...

נחמן: זה מתחילה מעניין הצעונות בכלל. קיומו של העם היהודי והאפשרות שלו לחזור לארץ קשורה עם דחיקתו של מי שישב פה. אילו הייתה צריכה לא לדחוק אף אחד – היה עלייך להמשיך לשבת בגולה – ושם היו שוחטים אותך. איש לא עמד להגן עלינו בשום מקום ואיש לא עשה בשבילנו את המלאכה – ונשחתנו שכולם עמדו מנגד. וזה לא צריך לשוכח. אני מחריף זאת בדורנה, ואל תחשבו חס-וחילילה שאניSSH לקרבנות. אבל אנחנו נתנוים באיזו מציאות איומה. והיה באמת איזמה...

אני רק רוצה להזכיר לכם איך העביגנים התחלו להתפתח אפיקו בקטע האחורי הזה, של מלחמת ששת הימים. תזכיר את התחלת הוזת הכוחות אל סיני, ואל גבול ישראל – ותראו את סגירת מצרי-טיראן; תזכיר את הברית הזאת עם ירדן... כשהתבעה מסביבנו הולכת ומתחדשת... ואיך השמדינות מתחילות... בהתחלה כולם נגד המעשה של נאצרים; אחר-כך הן מתחילות לסגת... לסגת... איש לא העז לשלווה אביה לפרק את מצרי טיראן. האמריקאים הודיעו שישחו אביה נסיבות – האם הם עשו זאת? האם הם הרחיעו את נאצרים באישושי צורה? הוא גילה חזק וכהה וחזקפה. היה ברור – איש לא יעמוד להגן עליינו!

נחמן: ...מתוך זה אתה מגיע לעניין המלחמה. זאת אומרת, זכותך להגן בכוח על חירות, פשוט מוד... ואם מלחמה? – אז בקשה... אם אין מפלט... אם לא תילחם על חירות – הם ישמידו אותך... והם אומרים את זה בראש ולב, וכולנו רואים את זה בכל הציורים שבכל בית-ספר עברי... וכולנו ריאנו זאת ברמה הstorית; כל החפירות האלה וכל המגילות האלה – ארץ שלמה שהיא כולה מערך ההקפתוי עליך.

עמוס: אני חשב שאתה קצת מקל על עצמן, כי כל מה שאמרת – כולם אמת, כמו שאומרים בעברית מוסלשת. באמת נלחמננו על חיינו, ועל זה אין שום מוסר-כליות ושום לבטים. אדם המגן על חייו מהגונן בכל דבר שבא ליד ובחמת-זעם. ב-5 ליווני היתה לי הרגשה, או שהשתפון יציף אותו או שאנט האדוף את השטפון בכל מה שבא לידי. וב-10 ביווני פתאום מצאתי את עצמי בחברון, בירושלים ובביתם שלהם ובסארם-אל-שייר... בחלומותי המוזרים ביותר והמרחיקים לכת ביותר ב-3 ביווני לא חשתי את זה. יחנן שהייתי קצר-רואי. אבל יש איזו דיספרופורציה, irgend שאדם יוצא את פתח ביתו והורג שודדים מלכמת שהתחילה בהבנה על עצם החיים והנשימים והילדים (בדרך שאדם פער שהdimon לא יכול לגשר אותו – בין ורוצחים) לבין היום. וקשה להסתגל לנסיבות ההזזו.

נחמן: במשך כל השנים אמרנו: במידה שתפרוץ מלחמה – אנחנו נבעיר אותה אל שטח האויב. האם אמרנו זאת כדי לספר על זה סביב כוס קפה?

עמוס: אבל אף פעם לא אמרנו שנעביר אותה לשטחים המשוחזרים...

נחמן: חכה, עמוס, אני מבין את העניין של הטרמינולוגיות שהופכו לアイידיאולוגיות.

ובכן, המלחמה לכשעצמה – צודקת. אני אומר את הדבר הזה מפני שיש הרבה אנשים שטוענים שגם הצלונות איינה צודקת, שענין הצלונות הוא לא-מוסרי וכך הלאה... והם מתהלים עם מצפון לא נקי על עצם קיומם פה בארץ הארץ. ואני אינני יודע איך אפשר היה לעשות את זאת אחרת. הדברים התפתחו כפי שהתרחשו – והגענו עד המלחמות האלה. וזה טראגי יותר. טראגי, אבל זה הגורל. זה גורל קשה.

המלחמה התפשטה מעבר לקווי שביתת-הנסק שם גם-כן מקרים. מדוע הם מקרים? מכח נגמלה אז המלחמה! אז הם נשאו פתאום... נקודות יהודיות פתאום נהיו שטחים מפורזים לא-יהודים. גוש-עוזון ובית העربה, למשל, איזו זכות יש להם על בית העربה יותר מאשר לנו?

ולענין הזה של הרחבת השטחים ("שטחים משוחזרים") ... אני מכיר את הבינה הזאת לפיה אנחנו שיחררנו מאייה כובש זר וכל הנימות האלה... השוביינים הזה... מה צריך היה לעשות? להתעכ卜 בגבולות שביתת-הנסק? להשאיר את הרמה הstorית בידיהם כפי שהיא קודם... לא לכבוש את המשולש הזה? להשאיר את העניין הזה כפי שהיא קודם? אני לא יודעת מה אתם רואים? מה יש לנו להצער על זה שהצלאנו? אסן הצלחה, כאילו. המלחמה השיגה יותר מאשר ציפנו – וטוב שהשיגה יותר מאשר ציפנו. כל השאר: بما להחזיק; איך לנחל את העניינים במקומות האלה – זה עניין שצדריך לנבוע משי-קוילים פוליטיים-ביטחוניים.

עכשו לעניין אחר. דבר חשוב שהתגלה במלחמה הזאת – העליה החדשה. השכבות שנחשבו עד המלחמה בארץ לעולים חדשים, אם כי הם נמצאים בארץ מאז מלחמת-השיהור. ובעיקר העולים שבאו מארצאות האיסלאם. כל השיכבה הזאת – והיא אוכל רוב היישוב בארץ או רוב האוכלוסייה הישראלית – כבר רכשה לעצמה את הרגשות היותה שווה הארץ לישוב הוותיק, הם כבשו בזכות מלחמתם את החותמת השIROווין עם האוכלוסייה הוותיקה יותר, האשכנזית – וזה דבר חשוב מאוד.

אני רוצה לספר על חוויה בדולה שהיתה במלחמה הזאת: האורה שבה אנשים השתתפו במלחמה. ודוקא לא הלוחמים שבקו הראשון, אלא אלה שלחמו מאחור. זו באמת הייתה מלחמה שצלילהה בזכות האנשים שלחמו או השתתפו בה בכלל-ליים. בכלל ליבם ומאודם. החוויה הזאת של עבودת השירותים למיניהם. עבדת הקו השני שהיה מעוררת כלל-כך בקו הראשון. זו חוויה גדולה של התמסרות, מסירות נפש ממש.

ועוד עניין אחד שהוא איום ובוגרא, אבל הוא חשוב לדעתו. הגל טוען שלמלחמה יש דרך מטהה. החווים האזרחיים – הוא אומר קצת בזלזול – הם אכן ביצה שמעלה עובש, ואילו המלחמה מנעה רוח כאילו את כל הביצה הזאת. אני רוצה להגיד לכם מה היה בתקופת הcornavirus בישוב מאשר קצת את דבריו

- 3 -

של הגל. אולם זוכרים את תקופת ההתכלדות של היישוב, כשהם מכוניות עדשה על הכביש ולקחה את הטרמפיקט, וכל בעל מסעדה נחן לר' כמעט חינם את האוכל; ושביל העם היה באמצעות מלוכד ומאוחד מרומם... זה היה גילוי נפלא של ליכוד ושל אהווה לאומית.

עמוס: צריך לזכור תמיד שבאיזה מקום חיוב הקטסטרופה הוא שלילת האדם.

נחמן: ייתכן שאתה צודק. אבל התופעה כשלעצמה הייתה קיימת. הגילויים של ההתעלמות הזאת, וההיתרונות - תזכיר מה היה לפני כן? כל הדיבורים על ירידת וככל... באה, הגיעו לשפל מבחינה מוסרית, מבחינת הליכוד הפנימי, מבחינת האחוות... שפל גמור - אפשר להגיד. ופתאום היה מין התעלות גדולה ויפה. איינני מציע להזמין מלחמות כדי להגיע בכל פעם למצבים האלה. אבל עצם הגילוי הזה אומר שיש בכלל-זאת... יש אייזה חיוב באוכלוsie הצעת, באנשים האלה, באומה הצעת בכלל.

הבעיה הגדולה היא הבעיה החיבורית. איך - עם כל ההצדקה של המלחמה הצעת מבחינתנו - לא ליהפּר למיליטאריסטים, ולא להקל בראש בחירות. וזה הפרדוקס שיש לנו בכל העניין הצעת לא לעשות חייל זולים ולא ליהפּר לכובשים. לא ליהפּר למרחבי-גבולות על חשבון עמים אחרים, ולא ליהפּר לשונאי העربים. ואיך לא להפוך את החברות ואת הילדים והחניכים שלנו לצינירים כאלה שאומרים: "צדק? - אין בכלל דבר כזה?"; "הומות-המאחדות - שטויות"; "נאמנות זה דבר ייחסי". איך בכלל-זאת, עם כל זה, לשמור על עניין יסודי, על דבר שהוא לא רק יחש אלא הוא מוחלט, בחזקם ערבים מוחלטים. זה קשה מאוד... ובזה אנחנו צריכים לטפל... לחשוב על זה ולהיאבק על זה.

עמוס: אני רוצה לשאול אותך שאלה קשה מאוד, ואפיילו אפיקורסית, ביחס למה שנאמר כאן הערב. זה נשמע כמעט מוסכם אצל כולן - ובולט מאוד בדברי נחמן וגם בעיתונות, שהמלחמה חשפה את הטוב שבאדם. כל אלו שהוקיעו את הנורא ומשבר הירידה ומשבר הערכיהם וכל זה - בא המצויאות הצעת וטפחה על פניהם, הכוח שאנו חנו הרבה יותר מאשר עצמנו חשבנו. יש לי הרהור די אפיקורסי על הנושא. אני שואל, אם אדם מושחת; גנב, שודד - יושב בביטו עם משפחתו, ואנשים אינם עם סכינים לשחות אותו, והוא תופס בחמת-זעם את המטאטה הראשן שעומד בפינה ובלוי חשבון של סיכון הוא... ובלוי לשאול כמה אני וכמה הם, יוצאת החוצה ומירירה אותם... וועשה את זה בתנוחה ובתנוחה ובאו-ז-לב ובחצלה. האם העניין הצעת מעלה אותו מבחינה מסוימת או מUID עליו אייזו עדות מוסרית? לי היתה רגשנה במלחמה הצעת שיצאנו בחמת-זעם להגן על הבית ועל הנשים ועל הילדים. האם דבר כזה הוא באמת עדות לאייזה מאור, לאייזה כוחות פנימיים גנוזים שאנו חנו לא ידענו מהם ישנים בנו? או זו היעדרות לאיינטינקט הקיום, שקיים גם בשפל שביצורים? אנחנו לא השפלים שביצורים. אף-פעם לא חיתתי בין המקוננים הקיצוניים. אבל האם מלחמה זאת מוכיחה משהו? האם העובדה שאנשים נתנו את עצם עד-תום והקрайו את עצם מעידה על עצמות המוסרית?

נחמן: אל תהפוך אותי למיליטאריסט, ואל נחשוב שהמלחמה הצעת האומה ומגלה בה ערדים מוסריים. בתקופה הצעת היו גילויים של אהווה. איini מדבר על אומץ-לב. היו פשוט הגילויים בין אנשים, מה שאנו אומרים: הביני-사이, שאנו חנו משתמשים בו במובן למגורי אחר. האנשים היו רגשים אחד לשני והתיחסו זה לזה - דוגמא עקב התופעה שכולם עמדו יחד מול סכנה ואפשרות של השמדה. ההתగוננות לא עוזה אותנו למוסריים, אני אומר שעצם המלחמה הצעת היא צודקת... מפני שלא היו לנו אף-פעם כוונות של השמדה והשתלטות ודיכוי של אחרים... להיפך, להם היו כוונות כלפי ונאנו התגוננו ולבן צדקנו. אבל ישן פה השאלה הלאה, מה יהיה אם הגלל יחוור בעוד עשר שנים. אני אומר לכם שזה עלול לחזור, זה עלול לחזור בעוד עשר שנים. ובדיווק כמו שזה חזר... מישחו בדק ומצא שם נתחיל מתkopת המאורעות אז יש לנו החל משנת 1920, אחר-כך 1929, 1945, ואחר-כך מלחת העצמות, וסיני - כל חמש שנים; מלחמות של מלחמות. השאלה היא: מה מישחו יכול להציג "במקומות"... פשוט מאד... אני אומר על דרך השלילה: מה אם לא זה? נזוחר על כל דבר... להיכנע, ללחט לשלום... מה אם לא הצורה הצעת של התגברות כלכלית, חינוכית ותרבותית וביתרוניות ייחד? כמעט אין דבר יותר משעמם מה שאני אומר. אבל אני שואל אם יש דבר יותר אמיתי מזה. אנחנו פה שואלים את עצמנו, מה שעמם מה שUMB... ושוב... ושוב... ואיזה חוואות זה ישאיר לנו? אייזה צלקות

חישארנה בדמותנו? .. וועל מה לחנוך את הנער? .. והאם הוא לא יהיה כולם מיליטריסט? .. מה אפשר להציג "במקום"? .. לגביה העניין נראה באמת חיים מתוך סתרה, בדיקות כמו שאורי ביטה כאן. אנחנו מדברים ביןינו בתחום הקיבוץ ואנחנו רוצחים לראות עולם של הערכת חיי אדם ויחם לזרות וסובלנות וכו' .. ובה בשעה כלפי הערבים או כלפי הסובב - תוקפנות. אבל אני אומר: אנחנו מדברים איתם על מצב של שיוויון ולא על מצב של עליונות - והם לא רוצחים לקבל זאת. מה אפשר לעשות מוחך איזו פסיבולוגיה או מוחך איזה מצב שיש לו הגיון מנקודת-הראות שלהם? .. וזהו הדבר הטרagi שיישנו פה, זהו עניין הציגנות. לגביהם חידת עמנואל לאיזור הזה נתפסה בהשתלשות, בה- בשעה שבשבילנו זה עניין של חיים. אנחנו אומרים שיש לנו מה تحت לזרוח הזה: תרבות, מאור. הם אומרים: עזבו, לא מעוניינת אותנו התרבות שלכם. יש לנו תרבות שלנו, של הפיטה ושל החימר שמננו אנחנו בונים את הבית שלנו, ושל הכביסה שאנו מכבסים אותה במים זורמים שם בוואדי .. ואלו הם החדים האמיתיים. אנחנו לא רוצחים את התרבות שלכם. אנחנו לא רוצחים אתכם בכלל פה. זה טראגי. .. ואז יזהר יכול לכתוב את חירבת-חיזעה מצד אחד ולהצדיק את המשל הצבאי מצד שני. דבר זה ייפוכו כמעט. אבל אין פה מיפלט... .

צריך לחיות זהה. כמה שהיה קשה להיות יהודי - אמרו מזמן. ואני מקבל את זה שקשה להיות יהודי: פיזית, מוסרית, עירונית - קשה להיות יהודי דתי וקשה להיות הומאני עם כל העניין הזה של נוכחות מתמדת למלחמה, עם הקרה בזוכתנו לחיות במקום. יש פה המון סתירות. אבל אסור להישבר מהן. אנו חושב שלפעמים כבר מגיעים לכך שכאילו אין הצדקה לכל העניין הזה... או אני יודעת מה. לעיתים אני שומע את הדיבורים האלה... .. ו גם קורא כל פעם... .. מי יודע מה יכול להתחפה? .. צרכיכים לראות את הסכנות של התפתחויות חינוכיות לא-טובות - וזה מה שאורי העיר בראשית השיחה. ذات היא הנקודה באמת. יש פה סכנות שאמת יראו בערבי ערבי, בלבד ולא יראו בו גם אדם, ותהינה התופעות שאליהם סיפר אליהן. אבל צרכיכים לנוכח לפחות האנשים שלנו צד אחד, שהאנשים שכ��ו את ג'ני בוביום - כשל-ידם נהרגו חבריהם - כשהם רואו את השיפור של הפליטים עוברים במכוניות, הם נתנו להם את המים ואת הטוכניות ואת כל האוכל, את מנחות-הקרב נתנו להם. זהה... .. זוהי שוב סתירה... .. יש מדיניות של קיום, וזה קשור גם בדברים אכזריים. אז אני רוצה להגדיר שראיתי את הקרים הנוטושים האלה, והתמונה האירומה של עזובה והפרקתו עבודה ככה באמצעות... .. מהו ערך יותר גדול מעבודה, שאנו מתחנכים עליו? .. אתה רואה פה פרדסים עומדים שוממים וגרנות ריקות ופרות מטבחים, הפרות גוראות וצעקות אiomות מפני שאין להן מה לשחות... .. זה מצד אחד... .. אז אני רואה את זה ואני חושב: ذات היא המלחמה. מפני שהמלחמה זה לא כסות-של-משי. מה אתה יכול לעשות? .. זהו... .. אז אני כואב את זה... .. וכל פעם שאני כואב את זה, אז אני בטוח שלא אהיה אכזרי. .. והעובדת קיא... .. אנו שלם עם העניין הזה עד הסוף.

עמוס, אני רוצה לשאול אותך: האם אתה היה מוכן לוותר על ירושלים העתיקה תמורת שלום? .. אנו יודע שיש לך התייחסות לערכיהם של מסורת וכו' .. .. לגביה ירושלים העתיקה יש לך גם-כך הרגשה חזיה כיבוש?

עמוס: קרה לי דבר מוזר מאוד. הגעתו לירושלים העתיקה, שלושה ימים אחרי שכ��ו אותה... .. דבר מוזר מאוד... .. נולדתי בירושלים... .. הימי עיר העתיקה כשחייתי ילד, אני אוהב את ירושלים מאוד... .. מכמה בחינות זה המקום הכי אהוב עלי בעולם - מה שהיה מעבר לקו-הגבול בירושלים... .. העיר העתיקה נראית לנו כמו שנראו לי ימי-הילדות שלי... .. ذات אומרת, מה זו רחוקים שלא אראה אותם יותר בחילם שלי. הם קיימים בזוכחות, בחלומות - אבל לא במציאות. אפשר היה לראות את זה מרחוק משקפת. .. ומעניין שההרגשה שלי... .. והתייחסות שלי הייתה כל הזמן אל מקומות: אוגוסטה ויקטוריה... .. הר-הצופים... .. הר-הציגים. אלו היו בשביבי שמות קוסמים ומוזרים כמו ורנות ומאט ויופיטר - אפשר לראותם אבל אין אפשרות לגעת בהם... .. פחאים אני שם. .. ואני מוכחה להגדיר לך שבמכתה הראשונה, במעבר הראשוון של שעדר-מנדלבים ושל החומות - זו הייתה ממש חזיה של החמות. .. ذات אומרת, כל הממידים השפויים של העולם שחיהתי בתוכו - והעולם שלי הוא מאד ירושלמי, למרות אני חי את חזיה-החיים שלי בחולדת... .. העולם שלי הוא מאד ירושלמי. .. וחווית-היסוד הזאת של מצור מושווה צדים ומהסדרון הצר ובג הפחד. .. השיכבה העמוקה ביודעת של הפחד של אדם נוצר וסגור, זה בא מירושלים ועם ירושלים, כי הימי שם במצור

בתוך רילד והיפיתי שם בהפגזות. פתאום העולם שהייתי בו התרומות. למה? כי בטיסותים שלי הייתי תמיד כילד בעיר נצורה לא בשלושה צדים אלא בארבעה – ומנצחה ומוסב. זה גם בא מכל מה שלמדתי ומכל ה"פערל" היהודי ששהבתי איתה. ذات אומרת, העיר נצורה ואויב בא פנימה – אתה מוסב, אתה בשירותך אתה מנצחה. וירושלים של הלומוד של לי היה בדעתה. נתלה לי חבלית מרעישה, שיש ואני המנצח ואני הקובש, ואני עם עוז"ו ואנשים מתחכמים בי. נתלה לי שליה לאייה מוקום כל המידים, בירושלים העתיקה אנשים... זה בכלל לא היה קיים אפילו. זה לא היה מקום של אנשים. זה היה מקום של דורות ופחים ואיזה מין כוחות שאין לי שליטה עליהם... ופתאום נגלה לי שיש אנשים האנשים האלה זרים לי מאוד. ומהקומות זרים. לא זרים פיזית – אלו אותם אבותים, זה אותו אקלים, אותו שמיים. אבל היו דברים שלא תיארתי לעצמי. בין הדור שלך ובין הדור שלי, למרות שזה לא הרבה שנים – יש בכלל – ذات הבדל בין יום ולילה. אתם חיותם עם ערבים, דברתם עם ערבים. בשביili העربים, חוות אלה שבנצרת וboroadi-Urba – זה סיוט. אני פוחד מהם. ופתאום ראתה שהם ינסנו וهم פוחדים מני. ו מבחינה נפשית אף פעם בחמי לא הייתה ערור למצב הזה.

... בהר-הצופים, למשל, לא הרגשת שום הרגשות-זרות. הרגשות-זרות גם לא הרגשת בכבושים. כן... כשהנכנשתי באיזה מקום בקטע הרדי בין ראמלה לשכם, ראתה כפרים קטנים וboshtanim, עצי זית – צופים שניי מכיר בארץ, זה דמה לביליל. בתוך הערים, כנסנכנסו לעיר או לכפר – הייתי זר. והרגשתי שניי זר בארץ זרה. ולבן המונחים "טחחים משוחררים" ו"אדמות משוחרות" – אני נרחק מהם, כי מי שיחדר את מה? אלא אם-כך אני יכול לחיות את המיתוס שהאדמה דועמת והאדמה נתונה בכבילים והאדמה משועבדת והאדמה מהכח לגואליה. ואני התהנכה על המיתוס הזה. אבל כל מה שיש בי מעצמי, ולא מה שהכניסו בי – מתקומם נגד זה. אחרת הייתי היום חבר "חירות" נאם. כי אני לא רוצה להבין שהאדמה מדברת והאדמה דועמת והאדמה חובעת. אני מאמין בנפשם ולא באדמה. באנשים ולא במקומות. ואני אומר: ירושלים – היה מקל עלי אילו היה אומר חברון – אבל גם בירושלים. בכלל-זאת, הרגשתי בעיר העתיקה שזו עיר זרה, אנשים זרים. והאנשים האלה לא אהובים אוטי, ורבים מארד היו דוצים לראות אותה מטה. למרות שהם מוכרים לי עפרונות ומקבלים כסף טוב וMbpsטים.

נחמן: אני מתחילה עם החלוץ הראשוני שבא לארץ עם נוף זר ועם אקלים זר ועם אנשים זרים – מה עם על העסוק הזה?

עמוֹת: חשמע, אני גולדתוי כאן.

נחמן: עmons, אבל אם אתה עקי, אתה צריך להגייע למסקנה שככל העניין שלנו הוא לא מוצדק ולא יתכן...

עמוס: אני לא עקי מפני שביסודו אני משתמש במלה שלך. בסוד אני רואה כאן טרגדיה. מה זה טרגדיה? טרגדיה היא מצב שבו שני הצדדים צודקים במאח אחוז, מבוקחת-ראותו של כל אחד. אני בידין לחיות חיים פשוטים, בכך אני לא יכול להיות עקי... אני בידין לא להיות עקי... אבל אם אתה שואל אותי, זה יעלה לי הרבה בריאות לומר לך... ואני אומר: כן. אני מוכן לבוא לבותל-המערבי בתיאיר בתנאי-שלום.

בחולדה נפל בז – צחן. אולי היכרת אותו. הוא נפל בבית-הספר לשוטרים. בן צעיר. גם-כך איש-AMILIAIM. שני מלחורים מתחתיו. בן 25-24. כשחזרתי מהמלחמה, הלכתי להרים, ישבו שם כמה חברים. והאם בכח. האב נשם בשפתחים. ומשהו מהוותיקים ניסה לנחם ואמר: תראו, בכלל-זאת, שיחרנו את ירושלים... הוא לא נפל סתום. ואז התפרצה האם ברכי ואמרה: כל הכותל-המערבי לא שווה לו ציפורן של מיכה. אז אם אתה אומר לי שנלחמנו על קיום – זה שווה לי ציפורן של מיכה הימן. אם אתה אומר לי שנלחמנו על הכותל – זה לא שווה ציפורן שלו. תהרוג אותי – יש לי יחס לאנשים האלה... אבל אלו אבותים. ומיכה היה בן-אדם. היה איש. ואם היה מפוצצים היום בדיינמיות את הכותל-המערבי וזה היה מחייב את מיכה לתחיה, הייתי אומר: פוצצו! ככה אני מרגיש.